

بررسی رابطه معیارهای مدیریت دانش با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های

علوم پزشکی کشور

مجید مهرورز*^۱، شیوا مداحیان^۲، زهرا شکوه^۲، سنجر سلاجقه^۳

۱ دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

۲ استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

۳ دانشیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

* نویسنده مسؤول: مجید مهرورز

m.mehrvarz1400@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: مدیریت دانش سازمان‌ها را قادر خواهد ساخت تا با بهره‌گیری از هوش و مهارت کارکنان توانمندی‌های خود را ارتقا دهند. مدیریت دانش بر ارتقا عملکرد سازمانی و توسعه‌ی آن تاثیر دارد. بنابراین این مطالعه با هدف بررسی رابطه معیارهای مدیریت دانش با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور انجام شد.

ارجاع: مهرورز مجید، مداحیان شیوا، شکوه زهرا، سلاجقه سنجر. بررسی رابطه معیارهای مدیریت دانش با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور. راهبردهای مدیریت در نظام سلامت ۱۴۰۱؛ ۷(۲): ۱۶۳-۷۱.

روش پژوهش: این مطالعه توصیفی-تحلیلی است که به صورت مقطعی در سال ۱۳۹۹ انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بودند که حجم نمونه ۳۷۷ نفر برآورد گردید. از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های استاندارد مدیریت دانش لاوسن و توسعه یافتگی آندش و همکاران بودند که روایی و پایایی آن‌ها بررسی و تایید شد داده‌های جمع‌آوری شده با کمک نرم‌افزار SPSS 22 و با استفاده از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی آزمون t تک متغیره و آنووا مورد تحلیل قرار گرفت.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۱

تاریخ اصلاح نهایی: ۱۴۰۱/۰۶/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۵

یافته‌ها: نتایج نشان داد میانگین نمره مدیریت دانش در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، بیشتر از سطح متوسط بود که بالاترین و پایین‌ترین میانگین به ترتیب مربوط به ابعاد دانش آفرینی و ذخیره دانش بود. همچنین میانگین توسعه یافتگی متوسط به بالا بود که بالاترین و پایین‌ترین میانگین به ترتیب مربوط به ابعاد امکانات آموزشی دانشجویان و امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه بود. همچنین بین مدیریت دانش و ابعاد آن به جز بعد دانش آفرینی با میزان توسعه یافتگی رابطه معنی‌داری وجود داشت.

نتیجه‌گیری: نتیجه کلی این مطالعه نشان داد سطح توسعه یافتگی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سطح متوسط به بالا بوده‌است. با توجه به اینکه مدیریت دانش بر توسعه یافتگی دانشگاه‌ها تاثیر مثبت و معنی‌داری دارد، توجه بیشتر به مدیریت دانش می‌تواند به رشد توسعه یافتگی دانشگاه‌ها کمک نماید.

واژه‌های کلیدی: مدیریت دانش، توسعه، دانشگاه علوم پزشکی

مقدمه

می‌تواند زمینه را برای توسعه سازمانی و ارتقای عملکرد دانشگاه‌ها فراهم آورد. همچنین مدیران با آگاهی از معیارهای طراحی مدیریت دانش خود می‌توانند جهت رفع نواقص احتمالی تلاش کنند و سازمان را برای بهبود، تحول و تغییرات موفقیت آمیز آماده نمایند (۱۴). بنابراین داشتن یک سیاست کارآمد در مدیریت دانش برای پیشرفت و توسعه دانشگاه حیاتی می‌باشد. به همین علت ارزیابی مدیریت دانش یک موضوع مهم و پیچیده در دانشگاه‌ها می‌باشد (۱۵). کریمی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای مروری به بررسی وضعیت مدیریت دانش در علوم پزشکی پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که با اجرای سیستماتیک مدیریت دانش، دانشگاه‌های علوم پزشکی در تمام قسمت‌ها برای عملکرد دقیق‌تر، کارآمدتر و اثربخش‌تر ترغیب می‌شوند و لازم است که اجرای برنامه‌های مدیریت دانش در آموزش علوم پزشکی ترویج شود (۱۶).

بهبود کیفیت و توسعه تنها از طریق ایجاد یک فرهنگ توسعه مداوم و ایجاد تغییرات موردنیاز و تدریجی در نگرش و طرز تلقی از توسعه دانشگاه‌ها به واسطه ارزیابی میزان توسعه‌یافتگی آن‌ها به وجود می‌آید؛ بنابراین ضرورت دارد رهیافت ارزیابی را در سطح کلیه دانشگاه‌های کشور به کار ببریم تا بستر لازم جهت نهادینه شدن فرهنگ ارزیابی و بهبود و ارتقاء کیفیت در نظام آموزش عالی کشور مهیا گردد؛ بنابراین برنامه‌ریزی صحیح برای رسیدن به اهداف توسعه مستلزم شناخت و توصیف وضع موجود فعالیت‌های حال و آینده دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی است. برای ارزیابی وضعیت موجود توسعه‌یافتگی آموزشی دانشگاه‌ها و برنامه‌ریزی برای توسعه آموزشی دانشگاه‌ها باید مهمترین شاخص‌های توسعه‌یافتگی آموزشی مورد ارزیابی قرار گیرند. برخی پژوهش‌های انجام شده در این زمینه شاخص‌های ارزیابی دانشگاه‌ها را برای ارتقاء و تبدیل شدن به دانشگاه‌های در سطح بین‌المللی حول ۳ محور اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها، دانشجویان دانشگاه‌ها و فرآیند آموزش و پژوهش دانشگاه‌ها می‌داند (۱۷).

با توجه به اهمیت مطالب پیشگفت، این مطالعه با هدف بررسی رابطه معیارهای مدیریت دانش با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور انجام شد.

تحولات سریع در دنیا، سازمان‌ها را با چالش‌های جدی روبه‌رو کرده‌است. لذا داشتن دانش و ایده‌های نو برای مواجهه با این چالش‌ها و بقا و ارتقای سازمان ضروری است (۱،۲). خلق دانش و ایده‌های نو، زمینه‌ی ارتقای نوآوری سازمانی و ترغیب کارکنان برای حل مشکلات را فراهم می‌کند (۳). لذا دانش یک منبع استراتژیک می‌باشد که می‌توان با بررسی و بهره‌برداری از آن از طریق مدیریت مناسب و ایجاد موقعیت رقابتی در بازار، ارزش خود را ایجاد و مزیت‌های رقابتی سازمان را تضمین نمود (۴،۵). بدین ترتیب مدیریت دانش رویکردی دقیق برای بهینه‌سازی اقتصاد مبتنی بر دانش در سازمان است (۶) که شامل جستجو، جذب و تسهیم دانش بوده و سازمان را در دستیابی به اهدافش کمک می‌نماید (۷).

مدیریت دانش سازمان‌ها را قادر خواهد ساخت تا با بهره‌گیری از هوش و مهارت کارکنان، توانمندی‌های خود را ارتقا دهند. اما ضعف در مدیریت دانش باعث کاهش یادگیری سازمانی و کارآمدی فرآیندهای سازمانی خواهد شد (۸). زیرا مدیریت دانش با فراهم نمودن زمینه‌ی انتقال دانش و مهارت‌ها به کارکنان جدید باعث یادگیری فرآیندها شده و منجر به بهبود بهره‌وری می‌گردد (۹). از طرفی ظهور اقتصاد مبتنی بر دانش اهمیت مدیریت دانش را چندین برابر کرده‌است. به‌طوریکه در سازمان‌های امروزی مدیریت دانش به یک عامل حیاتی برای اطمینان از توسعه پایدار سازمانی مبدل شده‌است (۱۰). شواهد نیز نشان دهنده تاثیر مدیریت دانش بر ارتقا عملکرد سازمانی و توسعه‌ی آن دارد (۳).

در این میان، رشد سریع علم، سرعت تغییرات در نظام سلامت و نیازهای جامعه، ظهور فناوری‌های جدید و پیشرفته اهمیت توسعه دانشگاه‌های علوم پزشکی و آموزش علوم پزشکی را بیشتر کرده است (۱۱). زیرا تحقق یک نظام ارائه‌ی خدمات سلامت اثربخش به نظام آموزش علوم پزشکی وابسته است (۱۲،۱۳).

دانشگاه‌های علوم پزشکی وظایف مختلفی بر عهده دارند و با طیف مختلفی از ذی‌نفعان در ارتباط هستند. دانشگاه‌های علوم پزشکی با به‌کارگیری صحیح مدیریت دانش قادر به افزایش قابلیت‌های دانش‌پروری خود، دستیابی به مزیت رقابتی و کسب منافع اقتصادی خواهند بود. نتایج حاصله

روش پژوهش

مطالعه حاضر، مطالعه‌ای توصیفی-تحلیلی است که به صورت مقطعی در سال ۱۳۹۹ انجام شد. جامعه آماری مطالعه شامل کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بودند که بر اساس آخرین آمار تعداد آن‌ها ۲۱۱۹۳ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران ۳۷۷ نفر برآورد گردید. با توجه به گستردگی جامعه مورد مطالعه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. مناطق تقسیم‌بندی دانشگاه‌های علوم پزشکی به عنوان خوشه‌های اصلی انتخاب شدند که شامل ۱۰ منطقه می‌باشند. سپس از هر یک از مناطق ۱ دانشگاه به طور تصادفی انتخاب شد. معیار اصلی ورود به مطالعه رضایت مسئولین دانشگاه جهت ورود به مطالعه و در اختیار گذاشتن داده‌های مورد نیاز برای انجام پژوهش بود. در منطقه ۱، گیلان، در منطقه ۲، تبریز، در منطقه ۳، کردستان، در منطقه ۴، اهواز، در منطقه ۵، شیراز، در منطقه ۶، قزوین، در منطقه ۷، اصفهان، در منطقه ۸، کرمان، در منطقه ۹، مشهد، در منطقه ۱۰، تهران، به عنوان نمونه انتخاب شدند. در ادامه نمونه‌های هر دانشگاه به صورت سهمیه‌ای و بر اساس تعداد هیات علمی هر دانشگاه مشخص شدند.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های استاندارد توسعه یافتگی آندش و همکاران (۲۰۱۸) (۱۷) و مدیریت دانش لاوسن (۲۰۰۳) (۱۸) بود. پرسشنامه مدیریت دانش دارای ۲۴ آیتم در ۶ زیرمقیاس دانش آفرینی، جذب دانش، سازماندهی دانش، ذخیره دانش، انتشار دانش و کاربرد دانش بود که در هر مقیاس ۴ آیتم وجود داشت. پرسشنامه توسعه یافتگی نیز دارای ۴۶ آیتم در ۸ زیرمقیاس فعالیت آموزشی اعضای هیئت علمی (۸ آیتم)، فعالیت پژوهشی اعضای هیئت علمی (۵ آیتم)، توانمندی حرفه‌ای اعضای هیئت علمی (۵ آیتم)، امکانات آموزشی دانشجویان (۶ آیتم)، وضعیت تحصیلی دانشجویان (۸ آیتم)، وضعیت پژوهشی دانشجویان (۳ آیتم)، امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه (۷ آیتم) و وضعیت درآمدی (۴ آیتم) دانشگاه بود. پرسشنامه‌ها بر اساس مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت پاسخ داده شدند. بنابراین براساس همین مقیاس، حداقل و حداکثر نمره هر سوال بین ۱ تا ۵ بود و برای محاسبه نمره کلی هر پرسشنامه و هر بعد آن بر اساس تعداد سؤالات، میانگین نمره محاسبه گردید. همچنین بر اساس مطالعات قبلی، مقدار عددی ۲/۵ به عنوان حد متوسط میزان مدیریت دانش

و توسعه یافتگی در نظر گرفته شد (۱۴).

در این مطالعه روایی و پایایی پرسشنامه‌ها بررسی شد. برای تعیین روایی محتوایی پرسشنامه‌ها از روش کمی و از دیدگاه ۱۰ نفر از متخصصین رشته مدیریت دولتی و مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی استفاده شد. متخصصان در خصوص مناسب بودن هر یک از سؤالات پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. پاسخ‌ها براساس فرمول نسبت روایی محتوایی یا Content Validity Ratio (CVR) محاسبه و با جدول لاوشه انطباق داده شد. با توجه به اینکه CVR همه‌ی سؤالات بالاتر از ۰/۶۲ بود، روایی محتوایی همه‌ی سؤالات مورد تایید واقع شد. سپس شاخص اعتبار محتوا یا Content Validity Index (CVI) مورد بررسی قرار گرفت. جهت بررسی شاخص روایی محتوا، متخصصان سؤالات پرسشنامه‌ها را بر اساس مقیاس ۴ حالتی «غیرمرتبط»، «نیاز به بازبینی اساسی»، «مرتبط اما نیاز به بازبینی» و «کاملاً مرتبط» بررسی نمودند. امتیاز شاخص اعتبار محتوا برای هر عبارت به وسیله تقسیم تعداد متخصصان موافق با عبارت دارای رتبه‌ی ۳ و ۴ بر تعداد کل متخصصان محاسبه گردید. با توجه به اینکه شاخص همه‌ی سؤالات بالاتر از ۰/۸ بود و حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ است، روایی محتوایی همه‌ی سؤالات تایید شد.

پس از ارزیابی روایی پرسشنامه‌ها، جهت بررسی پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. بدین منظور پرسشنامه در اختیار ۳۰ نفر از اعضای نمونه قرار گرفت. پایایی پرسشنامه‌های مدیریت دانش و توسعه یافتگی بر اساس ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۱ به دست آمد که نشان دهنده‌ی پایایی پرسشنامه‌ها می‌باشد.

داده‌های جمع‌آوری شده با کمک نرم‌افزار SPSS 22 و با استفاده از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی آزمون t تک متغیره و آنوا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ورود افراد به مطالعه و پر کردن پرسشنامه‌ها کاملاً داوطلبانه و تنها در صورت تمایل و رضایت فرد انجام پذیرفت. پس از اخذ مجوزهای لازم و توجیه شرکت کنندگان نسبت به اهداف طرح، در مورد اصل محرمانه بودن پاسخ‌ها اطمینان لازم داده شد و رضایت شفاهی از آن‌ها کسب و سپس پرسشنامه‌ها توزیع گردید. همچنین این مطالعه با شناسه اخلاق IR.IAU.KERMAN.REC.1401.006 در کمیته اخلاق

دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان مورد بررسی و تایید قرار گرفته است.

یافته‌ها

۴۱ تا ۵۰ سال سن، ۳۷/۷ درصد دارای سطح تحصیلات تخصص، ۴۳/۵ درصد دارای مرتبه علمی دانشیار، ۲۴/۱ درصد از دانشگاه تهران و ۳۳/۲ درصد از دانشکده‌های پزشکی و ۳۵/۳ درصد از آن‌ها ۶ تا ۱۰ سال سابقه خدمت داشتند (جدول ۱).

نتایج نشان داد ۵۴/۱ از پاسخ دهندگان مرد، ۳۰/۲ درصد،

جدول ۱: ویژگی‌های دموگرافیک پاسخ دهندگان

متغیر	فراوانی	درصد	متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۰۴	دانشگاه	گیلان	۲۱
	زن	۱۷۳		تبریز	۴۱
سن	۳۱ تا ۳۵ سال	۶۸		کردستان	۱۳
	۳۶ تا ۴۰ سال	۱۰۶		اهواز	۳۵
	۴۱ تا ۵۰ سال	۱۱۴		شیراز	۴۵
	۵۱ سال و بالاتر	۸۹		قزوین	۱۴
				اصفهان	۴۵
تحصیلات	تخصص	۱۴۲		کرمان	۲۷
	فلوشیپ	۱۳۰		مشهد	۴۵
	فوق تخصص	۱۰۵			
مرتبه علمی	استادیار	۱۴۷		تهران	۹۱
	دانشیار	۱۶۴	دانشکده	پزشکی	۱۲۵
	استاد	۶۶		داروسازی	۶۴
سابقه خدمت	۱ تا ۵ سال	۵۵		دندانپزشکی	۸۱
	۶ تا ۱۰ سال	۱۳۳		پرستاری	۴۸
	۱۱ تا ۱۵ سال	۹۵		بهداشت	۴۳
	۱۶ تا ۲۰ سال	۶۵		پیراپزشکی	۱۶
	۲۱ سال و بالاتر	۲۹			-

بود. همچنین میانگین توسعه یافتگی $0.73 \pm 3/52$ بود که بالاترین میانگین مربوط به بعد امکانات آموزشی دانشجویان $0.71 \pm 3/73$ و پایین‌ترین میانگین مربوط به بعد امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه $0.74 \pm 3/37$ بود.

در جدول ۲ نتایج میانگین و انحراف معیار متغیرهای اصلی پژوهش، مدیریت دانش و توسعه یافتگی، نشان داده شده است. میانگین نمره مدیریت دانش $0.81 \pm 3/33$ بود که بالاترین میانگین مربوط به بعد دانش آفرینی $0.77 \pm 3/54$ و پایین‌ترین میانگین مربوط به بعد ذخیره دانش $0.87 \pm 2/80$

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمرات متغیرهای پژوهش

متغیرها	توسعه یافتگی	مدیریت دانش
متغیرها	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین
فعالیت آموزشی اعضای هیئت علمی	$0.68 \pm 3/38$	$0.77 \pm 3/54$
فعالیت پژوهشی اعضای هیئت علمی	$0.73 \pm 3/69$	$0.88 \pm 3/16$
توانمندی حرفه‌ای اعضای هیئت علمی	$0.73 \pm 3/45$	$0.76 \pm 3/47$
امکانات آموزشی دانشجویان	$0.71 \pm 3/73$	$0.87 \pm 2/80$
وضعیت تحصیلی دانشجویان	$0.70 \pm 3/58$	$0.78 \pm 3/47$
وضعیت پژوهشی دانشجویان	$0.80 \pm 3/52$	$0.80 \pm 3/52$
امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه	$0.74 \pm 3/37$	$0.81 \pm 3/33$
وضعیت درآمدی دانشگاه	$0.76 \pm 3/46$	-
کل	$0.73 \pm 3/52$	-

مورد مطالعه از نظر مدیریت دانش و توسعه یافتگی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. در هر دو متغیر مدیریت دانش و توسعه یافتگی، دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و شیراز از میانگین بیشتری نسبت به سایر دانشگاه‌ها برخوردار بوده و دانشگاه‌های علوم پزشکی کردستان، قزوین و گیلان کمترین میانگین نمره را داشتند (جدول ۴).

در جدول ۳، رابطه بین مدیریت دانش و ابعاد آن با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور نشان داده شده است. نتایج نشان داد بین مدیریت دانش و ابعاد آن به جز بعد دانش آفرینی با میزان توسعه یافتگی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج آنالیز آنووا نشان داد بین دانشگاه‌های علوم پزشکی

جدول ۳. رابطه بین مدیریت دانش و ابعاد آن با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور

اثر سازه	به سازه (تأثیر مستقیم)	ضریب مسیر	آماره t^*	مقدار p
مدیریت دانش	میزان توسعه یافتگی	۰/۷۷	۳۳/۰۴	< ۰/۰۰۱ **
دانش آفرینی	میزان توسعه یافتگی	۰/۰۳	۰/۸۸	۰/۳۲
جذب دانش	میزان توسعه یافتگی	۰/۱۲	۳/۰۶	< ۰/۰۰۱ **
سازماندهی دانش	میزان توسعه یافتگی	۰/۳۴	۷/۴۴	< ۰/۰۰۱ **
ذخیره دانش	میزان توسعه یافتگی	۰/۱۰	۲/۸۵	< ۰/۰۰۱ **
انتشار دانش	میزان توسعه یافتگی	۰/۲۳	۵/۶۸	< ۰/۰۰۱ **
کاربرد دانش	میزان توسعه یافتگی	۰/۲۰	۴/۳۸	< ۰/۰۰۱ **

* آزمون t

** معنی‌دار در سطح $p < ۰/۰۵$

جدول ۴: مقایسه میانگین نمرات مدیریت دانش و توسعه یافتگی بر حسب دانشگاه

دانشگاه	مدیریت دانش		توسعه یافتگی	
	انحراف معیار \pm میانگین	آماره F^*	مقدار p	انحراف معیار \pm میانگین
گیلان	۳/۲۴ + ۰/۴۵	۲/۳۵	۰/۰۱ **	۳/۳۸ + ۰/۵۵
تبریز	۳/۲۷ + ۰/۵۶			۳/۵۱ + ۰/۴۹
کردستان	۳/۱۶ + ۰/۵۵			۳/۳۴ + ۰/۵۷
اهواز	۳/۳۱ + ۰/۶۳			۳/۴۷ + ۰/۵۷
شیراز	۳/۶۱ + ۰/۴۸			۳/۷۳ + ۰/۵۰
قزوین	۳/۲۵ + ۰/۳۹			۳/۴۰ + ۰/۳۷
اصفهان	۳/۲۸ + ۰/۶۴			۳/۵۱ + ۰/۷۲
کرمان	۳/۲۶ + ۰/۶۱			۳/۴۶ + ۰/۵۸
مشهد	۳/۳۱ + ۰/۵۹			۳/۴۵ + ۰/۵۵
تهران	۳/۷۸ + ۰/۵۹			۳/۸۲ + ۰/۵۸

* آزمون آنووا

** معنی‌دار در سطح $p < ۰/۰۵$

بحث

یافتگی در نظر گرفته شد. با بررسی مطالعات صورت گرفته در خصوص میزان توسعه یافتگی و یا رتبه بندی دانشگاه‌های داخل و خارج کشور، مطالعه‌ای که مشابه با مطالعه حاضر از این مدل و معیارها استفاده کرده باشد وجود ندارد اما مطالعات

نتایج مطالعه نشان داد میانگین نمره‌ی توسعه یافتگی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سطح متوسط به بالا می‌باشد (۳/۵۲) که به لحاظ آماری معنی‌دار بود (مقدار عددی ۲/۵ به عنوان حد متوسط میزان مدیریت دانش و توسعه

از آن یک منبع مهم برای یکپارچه‌سازی مدیریت دانش در سازمان محسوب می‌شود (۳). یک عامل کلیدی که می‌تواند موفقیت مدیریت دانش را تضمین نماید، فرهنگ تسهیم دانش می‌باشد. زیرا فرهنگ سازمانی پتانسیل ایجاد یک محیط مدیریت حمایتی برای سیستم مدیریت دانش موفق را دارد (۲۱). بنابراین توصیه می‌شود فرهنگ اشتراک‌گذاری دانش در دانشگاه‌های علوم پزشکی مورد توجه قرار گیرد.

یافته‌ها نشان داد بین معیارهای مدیریت دانش با میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های زاهدی و محبی آشتیانی (۱۳۹۸) در یک مطالعه مروری، خیراندیش و همکاران (۱۳۹۶) در دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری و کوهن و اولسون (۲۰۱۵) در شرکت‌های گردشگری آفریقای جنوبی همخوانی و مطابقت دارد (۲۴-۲۲). بنابراین به توجه به اینکه سطح توسعه یافتگی دانشگاه‌ها در سطح متوسط به بالا بود، تقویت و ارتقا مدیریت دانش در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور می‌تواند به توسعه یافتگی و بهبود عملکرد آن‌ها کمک نماید. دانشگاه‌های علوم پزشکی با توجه به تعداد کثیر استادان، کارکنان و ذی‌نفعان در رده‌ها و سطوح مختلف و دانشجویان گروه‌های مختلف دارای ظرفیت بالایی جهت به کارگیری مدیریت دانش هستند. جهت کاربرد مدیریت دانش در علوم پزشکی لازم است مدیریت دانش در رسالت، چشم‌انداز، برنامه‌های استراتژیک دانشگاه‌های علوم پزشکی به عنوان یک اصل مهم لحاظ شود. در این راستا محققان معتقدند وجود مدیریت دانش در سازمان‌ها نیازمند فرهنگ سازمانی قوی است (۱۴،۲۵). بنابراین توصیه می‌شود دانشگاه‌های علوم پزشکی برای اینکه بتوانند مدیریت دانش خود را تقویت کنند، ابتدا باید به فرهنگ سازمانی خود توجه کنند. بدین ترتیب هرچه قدر که فرهنگ سازمانی قوی‌تر باش، مدیریت دانش موفق‌تر و در نهایت عملکرد، بهره‌وری و توسعه یافتگی سازمان بیشتر خواهد بود.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش، عدم دسترسی کامل پژوهشگران به اطلاعات مورد نیاز در خصوص شاخص‌های اندازه‌گیری میزان توسعه یافتگی دانشگاه‌ها بود و با توجه به عدم امکان مراجعه حضوری به کلیه دانشگاه‌ها، پرسشنامه‌ها توسط دانشگاه‌ها تکمیل گردید. بنابراین در تعمیم

مختلفی وجود دارد که با معیارها و مدل‌های دیگر به بررسی توسعه دانشگاه‌ها از ابعاد مختلف پرداخته‌اند. به عنوان مثال ترک زاده و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای وضعیت توسعه سازمانی دانشگاه‌های وزارت علوم را از ۳ بعد مفهومی، ساختاری و عملکردی مورد بررسی قرار داده‌اند که نتایج این مطالعه نشان می‌دهد فاصله وضع موجود و وضع مطلوب توسعه سازمانی در دانشگاه‌ها بسیار زیاد است و ابعاد سه‌گانه توسعه سازمانی در دانشگاه‌ها با همدیگر همبستگی ندارند (۱۹).

طبق یافته‌ها کمترین میانگین ابعاد توسعه یافتگی مربوط به بعد امکانات آموزشی و پژوهشی دانشگاه و بیشترین میانگین مربوط به امکانات آموزشی دانشجویان بود. با توجه به نتیجه این بخش از مطالعه شاید بتوان گفت یکی از دلایل اصلی اینکه دانشگاه‌های علوم پزشکی در بخش امکانات آموزشی و پژوهشی کمتر توسعه پیدا کرده‌اند به این دلیل می‌باشد که این دانشگاه‌ها علاوه بر ارائه خدمات آموزشی در حوزه ارائه خدمات بهداشتی و درمانی نیز نقش اساسی در حوزه سلامت دارند و بخش عظیمی از بودجه نظام سلامت در بخش بهداشت و درمان هزینه می‌شود و کمتر به حوزه آموزش و پژوهش توجه می‌شود.

همچنین نتایج نشان داد میانگین نمره‌ی مدیریت دانش در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنی‌دار بود. طبق نتایج به‌دست آمده کمترین میانگین ابعاد مدیریت دانش مربوط به بعد ذخیره دانش و بیشترین میانگین مربوط به دانش آفرینی بود. امیراسماعیلی و همکاران (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی کرمان، به این نتیجه دست یافت که وضعیت مدیریت دانش از سوی پاسخ‌دهندگان (کارکنان دانشگاه) در حد متوسط و نسبتاً مطلوب ارزیابی شده‌است (۱۴) که مشابه مطالعه حاضر می‌باشد. ژنگ و همکاران (۲۰۱۰) در مطالعه‌ی خود بر روی مدیران منابع انسانی در چین اشاره می‌کنند تجزیه و تحلیل، آینده‌نگری و فعال بودن تاثیر بسزایی در بهبود تولید دانش، اشتراک دانش و استفاده از دانش در سازمان‌ها دارد (۲۰). صیادی (۲۰۱۹) در یک مطالعه مروری پیشنهاد می‌کند سازمان‌ها برای تقویت مدیریت دانش خود بایستی استراتژی سازمانی داشته باشند. در این رابطه فناوری اطلاعات و استفاده

اعضای محترم هیات علمی دانشگاه‌های مورد مطالعه تشکر نمایند.

مشارکت نویسندگان

طراحی پژوهش: ش. م. ز. ش. س. س.

جمع آوری داده‌ها: م. م.

تحلیل داده‌ها: ش. م. ز. ش.

نگارش و اصلاح مقاله: س. س. م. م. ش. م. ز. ش.

سازمان حمایت کننده

این مقاله برگرفته از پایان نامه مقطع دکتری رشته مدیریت دولتی می‌باشد که از سوی هیچ سازمانی مورد حمایت مالی قرار نگرفته است.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

نتایج احتیاط باید صورت گیرد.

نتیجه‌گیری

نتیجه کلی این مطالعه نشان داد سطح توسعه یافتگی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سطح متوسط به بالا بوده است. با توجه به اینکه مدیریت دانش بر توسعه یافتگی دانشگاه‌ها تاثیر مثبت و معنی‌داری دارد، توجه بیشتر به مدیریت دانش می‌تواند به رشد توسعه یافتگی دانشگاه‌ها کمک نماید. بنابراین پیشنهاد می‌شود مدیران و سیاستگذاران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین مدیران دانشگاهی نسبت به برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌هایی در جهت ارتقا و تقویت مدیریت دانش در دانشگاه‌ها تلاش نمایند.

سیاسگزاری

نویسندگان بر خود لازم میدانند بدینوسیله از کلیه افرادی که در انجام این پژوهش یاری‌گر نویسندگان بودند، به ویژه

References

- 1) Hassanzadeh M. Transformational knowledge management: a new generation of knowledge management to facilitate digital transformation. *Sciences and Techniques of Information Management* 2021; 7(4): 7-14. doi: 10.22091/stim.2021.2041. [Persian]
- 2) Zaim H, Muhammed S, Tarim M. Relationship between knowledge management processes and performance: critical role of knowledge utilization in organizations. *Knowledge Management Research & Practice* 2019; 17(1): 24-38. doi: 10.1080/14778238.2018.1538669.
- 3) Sayyadi M. How effective leadership of knowledge management impacts organizational performance. *Business Information Review* 2019; 36(1): 30-8. doi: 10.1177/0266382119829643.
- 4) Naqshbandi MM, Jasimuddin SM. Knowledge-oriented leadership and open innovation: role of knowledge management capability in France-based multinationals. *International Business Review* 2018; 27(3): 701-13. doi: 10.1016/j.ibusrev.2017.12.001.
- 5) Martins VWB, Rampasso IS, Anholon R, Quelhas OLG, Leal Filho W. Knowledge management in the context of sustainability: literature review and opportunities for future research. *Journal of Cleaner Production* 2019; 229: 489-500. doi: 10.1016/j.jclepro.2019.04.354.
- 6) Abubakar AM, Elrehail H, Alatailat MA, Elçi A. Knowledge management, decision-making style and organizational performance. *Journal of Innovation & Knowledge* 2019; 4(2): 104-14. doi: 10.1016/j.jik.2017.07.003.
- 7) Oktari RS, Munadi K, Idroes R, Sofyan H. Knowledge management practices in disaster management: systematic review. *International Journal of Disaster Risk Reduction* 2020; 51:101881. doi: 10.1016/j.ijdrr.2020.101881.
- 8) Afshari L, Nasab AH, Dickson G. Organizational culture, social capital, and knowledge management: an integrated model. *International Journal of Knowledge Management* 2020; 16(2): 52-66. doi: 10.4018/IJKM.2020040104.
- 9) Sivakumar K, Lourthuraj SA. A synthesis of organizational diagnosis and knowledge management practices-an exploratory stud. *Bulletin of Business and Economics (BBE)* 2018; 7(1): 22-9.
- 10) Wendo DR, Rop FK, Mwanzu AM. Knowledge management for innovativeness and sustainable organizational development: a case study of selected corporate institutions in Kenya. *Libr Philos Pract* 2021; 2021:1 – 17. Available from URL: <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85103106601&partnerID=40&md5=46b7a3f8de1f989e7caec5baa7d794b>. Last access: august 6, 2202.
- 11) Pourabbasi ATA, Haghdoost A, Akbari H, Kheiry Z, Dehnavieh R, Noorihekmat S, et al. Packages for reform and innovation in medical education in Islamic Republic of Iran; a conceptual framework. *Journal of Medicine and Cultivation* 2017; 26(1): 45-50. [Persian]
- 12) Mahmoud B, Peivand B. The challenges of

- stewardship in medical education system: a qualitative approach. *Payavard Salamat* 2013; 7(4): 299-311. [Persian]
- 13) Pourabbasi A, Akbari H, Akhvan AA, Haghdoost AA, Kheiry Z, Dehnavieh R, et al. Analysis of Iran's national medical education evolution and innovation plan using the Michelle and Scott's model of policymaking. *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism* 2019; 7(1): 20-6. doi: 10.30476/JAMP.2019.41041.
- 14) Amiresmaili M, Nekoei MM, Khosravi S, Mirzaei S, Oroomiei N. The relationship between organizational culture components and knowledge management: case study of Kerman university of medical sciences. *Health Information Management* 2015; 11(6): 770-8. [Persian]
- 15) Velásquez RMA, Lara JVM. Knowledge management in two universities before and during the COVID-19 effect in Peru. *Technology in Society* 2021; 64:101479. doi: 10.1016/j.techsoc.2020.101479.
- 16) Karimi H, Hosseinian Z, Ahanchian M. knowledge management in medical education. *J Med Educ Dev* 2014; 7(16): 94-106. [Persian]
- 17) Andesh M, Nave Ebrahim A, Arasteh HR, Zein Abadi HR. Identification and validation of educational development indicators of public universities. *Research in Teaching* 2018; 6(3): 147-74. [Persian]
- 18) Lawson S. Examining the relationship between organizational culture and knowledge management. Nova southeastern university; 2003.
- 19) Turkzadeh J, Sabbaghian Z, Yemeni Dozi Sorkhabi M, Delawar A. Evaluation of the state of organizational development of universities of the ministry of Science, research and technology in Tehran. *Iranian higher education* 2018; 1(2): 31-50.
- Available from URL: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=81021>. Last access: may 17, 2202. [Persian]
- 20) Zheng W, Yang B, McLean GN. Linking organizational culture, structure, strategy, and organizational effectiveness: mediating role of knowledge management. *Journal of Business research* 2010; 63(7): 763-71. doi: 10.1016/j.jbusres. 2009.06.005.
- 21) Biscotti AM, D'Amico E, Monge F. Do environmental management systems affect the knowledge management process? the impact on the learning evolution and the relevance of organisational context. *Journal of Knowledge Management* 2018; 22(3): 603-20. doi: 10.1108/JKM-08-2017-0344.
- 22) Kheirandish M, Toori S, Havasi S. The impact of knowledge management on the organizational development through mediating role of intellectual capital in Shahid Sattari Air university. *Naja Human Resources* 2017; 8(48): 97-118. [Persian]
- 23) Zahedi MR, Mohebbi Ashtiani S. The role of knowledge management in the development and success of insurance projects. *Retirement Strategies Journal* 2019; 1(2): 31-9. [Persian]
- 24) Cohen JF, Olsen K. Knowledge management capabilities and firm performance: a test of universalistic, contingency and complementarity perspectives. *Expert Systems with Applications* 2015; 42(3): 1178-88. doi: 10.1016/j.eswa.2014.09.002.
- 25) Donate MJ, Guadamillas F. The effect of organizational culture on knowledge management practices and innovation. *Knowledge and Process Management* 2010; 17(2): 82-94. doi: 10.1002/kpm. 344.

Research Article

Investigating the Relationship between Knowledge Management Criteria and the Level of Development in Medical Universities

Majid Mehrvarz ^{*1} , Shiva Madahian ² , Zahra Shokooh ² ,
Sanjar Salajegheh ³

¹ Ph.D. student of Public Management, Department of Public Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

² Assistant Professor, Department of Public Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

³ Associate Professor, Institute for Futures Studies in Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

* **Corresponding Author:** Majid Mehrvarz

m.mehrvarz1400@yahoo.com

ABSTRACT

Citation: Mehrvarz M, Madahian Sh, Shokooh Z, Salajegheh S. Investigating the Relationship between Knowledge Management Criteria and the Level of Development in Medical Universities. *Manage Strat Health Syst* 2022; 7(2): 163-71.

Received: May 11, 2022

Revised: September 02, 2022

Accepted: September 06, 2022

Funding: The authors have no support or funding to report.

Competing Interests: The authors have declared that no competing interest exist.

Background: Knowledge management helps organizations to improve their capabilities using the intelligence and skills of employees. Knowledge management impacts the improvement of organizational performance and its development. Therefore, this study aimed to examine the relationship between knowledge management criteria and the level of development in medical universities.

Methods: This was a descriptive, analytical, and cross-sectional study conducted in 2020. The statistical population was all the faculty members of medical universities with a sample size of 377 people. A multi-stage cluster sampling method was used. Data collection tools included Lawson's knowledge management questionnaire and the development questionnaire of Andesh et al. whose validity and reliability were assessed and confirmed. The collected data were analyzed using SPSS 22 software through descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics of univariate t-test and ANOVA.

Results: Results showed that the mean score of knowledge management in medical universities was more than average. The highest and lowest mean were related to the dimensions of knowledge creation and knowledge storage, respectively. Furthermore, the mean of development was moderate to high. The highest and lowest mean were related to the dimensions of students' educational facilities and university's education and research facilities, respectively. In addition, there was a significant relationship between knowledge management and its dimensions, except for the knowledge creation dimension, and the level of development.

Conclusion: The overall result of this study indicated that the development level in the country's medical universities has been at a moderate to high level. Since knowledge management has a positive and significant effect on the development of universities, more attention to knowledge management can be useful in the universities' development.

Key words: Knowledge management, Development, Medical Sciences University